

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!
na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepije-
nega spodej ali
na ovitku, Ako (152)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 151.

Chicago, Ill., 2. avgusta (August), 1910.

Leto (Vol.) V.

Splošen pregled.

— Jeff Davis, demokratični senator iz države Arkansas trdi, da je republikanska stranka kriva, da uspešno evete trgovina z dekleti za prostitutke namene. On trdi, da je lovec v afriški džungli, "pogumni" sirovi jezdec, ki je streljal le na bežeče španske rojake, bivši predsednik amer. republike, "dični" Roosevelt osebnopomagal, da podatki o trgovini z dekleti niso prišli v javnost. Lansko leto je pomilostil debeli Taft, ki se vedno drži na smeč, Avgusto Rousselt, kateri so priče neizpodbito dokazale pred sodiščem, da se je pečala z trgovino deklet.

Mi gotovo nismo zagrizeni ču-
vaji morale, posebno ko vemo,
kje je iskati vzroke za današnje
gnilo moralno naziranje, ki lepo
in krasno evete pod hinavskim
moralnim plaščem.

Ali veselimo se, kadar kak pri-
sten Amerikane drugim pristnim
Američanom, ki v hinavstvu pose-
kajo tercijalke vsega sveta, po-
tegne krinko raz obraz, jim po-
moli zrealo, da vidijo samega
sebe.

— Borzazni strokovnjaki so
res najbolj "kumšni" ljudje na
svetu. To je "dokazal" Georg
Lewis urednik lista "Financier".
V mesečniku "Cosmopolitan" je
objavil članek, v katerem raz-
pravlja o visokih cenah za živila.
Svojo modrost zaključuje s tem,
da trdi, da so delavci sami zakri-
vili visoke cene, ker živijo na
"puf".

Mi priporočamo, da take stro-
kovnjake pošljemo v blaznico in
tam preiščemo njih strokovnjaške
možgane, ker se je bati, da postane-
jo nevarni za javni mir.

— Štirindvajset bogatih lopo-
vov — milijonarjev je priredilo
večerjo siromakov. Mesto v cilin-
dru, fraku in nakitu so prišli na
večerjo v raztrgani obleki. Sedeli
so na sodčih in zabojih za milo.
Jedli so z lesenih krožnikov cene-
na jedila.

Bili so bogati lopovi iz Pitts-
burga, ki so si privoščili ta dov-
tip na siromake — delave.

Tako se v Ameriki roparji nor-
čujejo iz tistih, katere so oropali
za vse.

— Kako je narediti iz enega
funta sirovega masla dva?

Evo recept, katerega rabijo
ameriški farmarji in trgovci s si-
rovim maslom.

En funt mleka zmešajo z enim
funtom olja, ki je narejen iz bom-
baževnega semena. V ta namen ra-
bijo posebne stroje.

Ni čudo, da v Ameriki prihaja
takšno maslo na trg, da se preši-
či poginejo, ako ga uživajo.

— Dični Gompers, predsednik
ameriške delavske zveze, je zopet
"izvojeval" zmago.

Čitateljem našega lista je zna-
no, da je Bucks Stove družba vpo-
rabila vsa sredstva, da bi porazi-
la unijske delave.

Organizirani delavei so bojkoti-
rali družbo. Družba je pa proti
bojkotu izposlevala sodnjsko pre-
poved. V ječo so bili obsojeni
Gompers, Mitchell in Morris. In
družba je že mislila, da je s tem
konec boju in je izvojevala zmago.
Družba je delala račune brez
organiziranih delavcev, in podlega
je.

Družba je zdaj izjavila, da pri-
zna unijo in zahteve unijskih de-
lavcev, in želi mir z ameriško de-
lavsko zvezo.

Zmaga je tu! To je fakt, gola
resnica, ki se ne da vtajiti. Ali te
zmage ni izvojeval Gompers, mar-
več so jo izvojevali organizirani
delavei, ki so ostali zvesti princi-
pu, da ne kupijo izdelkov, ki jih
izdelujejo neorganizirani delavei.
Delavska sloga — zavest je
zmagala, ne pa Gompers ali kate-
ri drugi posameznik.

— Zopet dokaz, da se morajo
delavei organizirati tudi politično
v socialistični stranki, ako se ho-
čejo z vspehom boriti proti kapi-
talizmu.

Zadnji teden je zvezni sodnik
Ward v New Yorku izrekel sod-
njsko prepoved proti štrajkujo-
čim tesarjem, katero je vteteljal
po svoje.

Dejal je: Delavei se smejo or-
ganizirati in štrajkati, ako jim
niso delavske razmere všeč. S tem
so pa ponehale vse druge nadalj-
ne pravice. Bojkota in sovražnega
orožja ne smejo rabiti sploh.

Mi nimamo nič proti temu, da
se je sodnik toliko potrudil in
vteteljal svojo sodbo. Mi smo še
zadovoljni s tem.

Take vteteljivte sodb morajo
končno odpreti delavcem oči, da
spregledajo in se prično organi-
zirati tudi politično v socialistični
stranki kot razred.

Take vteteljivte sodb prive-
dejo delavee do spoznanja, da bo-
do ostali vedno hlapei in sužnji,
dokler bodo glasovali za kapi-
talistične stranke republikanske
demokratsko ali prohibicioniško.

— "The Catholic Universe",
oficijelen organ katolikov v drža-
vi Ohio je v uvodnem članku izre-
kel željo, da bi država postavnim
potom zabranila zrakoplovbo.

Svojo željo vteteljuje s tem,
češ, da je Bog dokazal, da ga jezi
predržnost ljudi, ker je v bil tek-
om zadnjega časa toliko zrako-
plovcev. Ako bi bilo Bogu všeč,
da bi ljudje letali po zraku, tedaj
bi jih bil vstvaril s peroti. Nepo-
trebno je delati še nadaljne po-
kušnje s tem grešnim početjem
in žaliti Boga.

Mi ne trdimo, da je člankar ne-
umen. Marveč je navaden prefri-
gan špekulant na človeško neum-
nost, ki le v človeški neumnosti
vidi dobro za sebe.

Ker je pa katoliški člankar že
preko mere logičen, mu priporo-
čamo, da naj v prihodnje napiše
članek, da je vsako delo smrtni
greh ki žali boga. Ako bi bilo bo-
gu všeč, da ljudje delajo, tedaj
bi jih vstvaril z lopatami, kladvi,
plugi, stroji in drugim različnim
orodjem in bi jih ne pobijal na
delu.

Priporočamo katoliškemu logi-
ku, da vzame to na znanje, da bo
dosleden v svojih člankih, če že
piše za najbolj neumne ljudi na
svetu.

— Pred kratkim smo omenili,
da današnji gospodarski položaj
dela skrbni finančnim krogom. To
je stara bolezen v gospodarstvu
Zdr. drž. Nikier na svetu ne pri-
rdi tako hitro gospodarski po-
lom kot v Zdr. drž., o katerih se
govori in piše, da imajo neizmer-
no bogastvo. Skoraj vsaka dva
ali tri leta si finančni belijo
svoje glave, kako bi preprečili fi-
nančno ali na gospodarsko krizo.

Zakaj? V Zdr. drž. je v primeri
z narodnim bogatstvom iako ma-
lo denarja. Po statističnem izkazu
je vložnih le 21 milijard dolar-
jev (ena milijarda je tisoč mi-
lijonov dolarjev) v bankah. Narod-
no premoženje pa znaša 125 mi-
ljard. Sploh je pa težko določiti
višočino narodnega premoženja
— kapitala, ki je vložen v železni-
cah, rudnikih, premogokopih,
tvornicah in drugih industrielnih
podjetjih, ker te vrste kapital
označuje le številke. V trstu za
jeklo in železo vidimo, kako v
ameriški republiki vstvarja oz-
romna prmoženja. Carnegie je
pred ustanovitvijo cenil vrednost
svojeega premoženja na \$250 mi-
lijonov. Ustanovitelj trsta so to
premoženje pomnožili na \$320 mi-
lijonov, kmalu za tem pa na \$1000
milijonov. Ta velikanski trust, ki
se je ustanovil komaj pred deseti-
timi leti ima danes \$1700 milio-
nov premoženja.

Vrednost se je pomnožila, pa
le na papirju. V resnici pa ima
največji ameriški kapitalistični
konzorcij, zveza, trust le \$800 mi-
lijonov premoženja.

Ker je pa treba skrbeti, da je
to premoženje tudi obrestonosno,
da se plačujejo obresti za premo-
ženje, ki je le na papirju, pride
denarni trg pogostokrat v zadre-
go. Kedar postane le kolesce v ka-
pitalističnem gospodarstvu, ima-
mo že krizo. Tako se je zvršilo
pred tremi leti, ko je Heinze,
kralj bakra prišel v denarno za-
drego. Ljudstvo zahteva takoj
svoje uloge iz bank in tako ustavi
vsem podjetjem denar, ki je nu-
jno potrebno izvenjevalno sred-
stvo v kapitalistični družbi.

Ameriški podjetniki ne morejo
nikdar postavnim potom lastovati
toliko denarja, da bi svojemu ka-
pitalu osigurali tudi pošteno ren-
to.

Vsled tega skušajo kapitalisti
pomagati si umetno z visokimi ce-
nami, monopoli in z odstranjen-
jem vspešnega nadzorstva na
trgu.

S tem pa kapitalisti zopet ško-
dijo sebi, ker postavijo jez kupo-
valni sili ljudstva.

Kapitalistično gospodarstvo je
napačno, ker se razvija na pod-
lagi napačnih zaključkov.

Iz delavskega sveta.

— Štrajkujoči vslužbeni želez-
nice Grand Trunk imajo hud boj
na celi črti. Promet je v nekterih
mestih docela ustavljen in želez-
niška družba ima že občutno izgub-
o. V So. Bendu, Ind., so zadnji
teden privatni detektivji, ki so v
službi železnice, izvali nemrie, v
kterih je pinkertonski špijon ubil
štrajkarja Louis Freela. Želez-
niški magnatje so odmah zahte-
vali vojaštvo, toda župan Goetz v
So. Bendu se je temu odločno
uprl, češ, da s štrajkarji simpati-
joče ljudstvo ni odgovorno za ne-
mire. V Michiganu in Ohiju, ko-
der je štrajk na imenovani želez-
nici, je na odredbo državnih obla-
sti vojaštvo že pripravljeno, da
pomaga štrajkolomcem, pobijati
štrajkujoče delavee.

— Delavske unije v San Fran-
ciseu bodo izdale več tisoč dola-
rjev za nakup zadolžnice (bonds)
nove municipalne električne želez-
nice, ki je mestna lastnina. Muni-
cipalna železnica obrestuje denar,
založen za zadolžnice po 4½%,
med tem ko banke plačujejo samo
3%.

— "Republic Iron and Steel
Co.", ktera ima svoje tvornice v
Pittsburgu, East Chicago, Youngs-
townu, O., St. Louisu in Toledu,
je sklenila z unijskimi železarski-
mi, jeklarskimi in pleskarskimi
delavei pogodbo, po kateri se za-
dnjim poviša plača za pet odstot-
kov. Deležnih je 3000 delavcev.

— Po zanesljivem poročilu je v
velikem New Yorku 450.000 de-
lavcev, kateri zaslužijo manj kot
\$800 na leto.

— Uradniki delavskih unij v
Salt Lake City, Utah, naznanjajo
vsem unijam po Ameriki, da tam
ni vredno, skati dela.

— William Hallas, superintend-
ent v mizarskem oddelku Illi-
nois Steel kompanije v Gary, Ind.,
je bil 27. julija aretiran vsled pri-
tožbe delavca Charles Smitha, da
je hotel od njega imeti \$15 za de-
lo, ki mu ga je dal. Hallas je
nadzoroval 500 delavcev. Oglasili
so se tudi drugi in izpovedali, da
je boss Hallas "kolektal" denar
od novoposlenih delavcev.

— Organizacija premogarjev v
državi Iowa je z veliko večino
glasov odobrila sklep, da se štraj-
kujočim premogarjem v Hlinoisu
posodi \$100.000 iz njih blagajne.

— Slovanskim delavcem ni tre-
ba hoditi v premogarske kraje v
Illinoisu, Pennsylvaniji, Kansasu
in Coloradu, kajti povsod tam je
še hud štrajk. Ogiblajte se teh
krajev!

— V Columbus, O., štrajkajo
vslužbeni poulične železnice.
Kompanija je najela skabe, toda
zdelo ne more priče, dokler ni
— protekcije od kapitalistične
vlade. In dolgo ni bilo treba če-

kati. Mestni župan George Mar-
shall je na prvi migljaj kompali-
je brzojavil governerju po vojaš-
tvo. In prišlo je 28. jul. v Colum-
bus 2000 muž — pešcev, konjikov
in topničarjev, da varujejo skabe
in ukrotijo "divje" štrajkarje.
Pomislite! — tudi kanone so pri-
peljali nad pešico neoboroženih
delavcev. A niti najmanjših
nemirov ni še bilo!!! Governor
Harmon, kateri se je o položaju
dobro poučil, zahteva sedaj, da
mu župan pojasni, čemu je zahte-
val vojaštvo.

— V New Yorku so nastali ne-
miri med štrajkarji in štrajko-
lomci v tvornicah American Su-
gar Refining kompanije (izdelo-
valci sladkorja). Delavee W. No-
boloskega je zadela kroglica iz re-
volverja, da je na mestu mrtev
obležal; šest drugih je bilo ranje-
nih. Henry A. Morgan, poslovod-
nja v tvornici, je aretiran, ker je
obdolžen, da je on ubil Nobolo-
skega.

— "Radniška Straža" ima z
dne 22. jul. dalje poročilo o ne-
čuvnih sramotnih razmerah med
delavstvom v Gary, Ind. Gary je
novo mesto, ki leži kakih 20 milj
južno od Chicago na pešeni obali
Michiganskega jezera. Jeklarski
trust je že izdal 60 milijonov do-
larjev za gradnjo tvornice v Gary,
v kateri je že napočelih 12.000
delavcev; ker pa neprestano gra-
dijo nove tvornice, bo število tam-
kaj vposlenih delavcev kmalu po-
skočilo na 60.000. Med delavci v
Gary je ogromen del Jugoslova-
nov, največ Hrvatov in Srbov.

Razmere med njimi so uprav-
stanske. Pri delu jih gonijo kot
črno živino. Kompanijski detekti-
vi so vedno in povsod na straži,
in kdor se hoče obnašati po člo-
veško — da se namreč ne da za-
sramovati od kakšnega požvinje-
nega delovodje — ga prepeajo
s koli. Delavska stanovanja se ne
morejo opisovati. V jednom sa-
mem salmu stanuje 56 delavcev,
in dotični, kateri delajo ponoči,
spijo po dnevu na istih "poste-
ljah", ktere razpustijo tisti, ki
gredo zjutraj na delo. Dela se 12
ur dnevno; vsako drugo nedeljo,
ko se menja "šift", pa 24 do 36
ur. Plača je bila do lanskega leta
12½ centa na uro. Po znamenitem
štrajku v McKees Rocks, Pa., je
bila plača v Gary povišana za 7
do 10 centov, ker so se tudi tam
— bali štrajka. Povprečno ubije
pri delu v Gary vsak dan štiri de-
lavce; rani in pohabi pa 10. To je
na leto 1500 delavcev ubitih in
4-5000 ranjenih. — Rešitve iz te-
ga prokletega stanja ni, dokler ne
bo tam čvrste delavske organiza-
cije.

FERRERJEV DUH VSTAJA.

Ravno te dni je preteklo jedno
leto, odkar je završela revolucija
v Barceloni na Španskem. In par
mesecev še, pa bo preteklo leto,
odkar je bil umorjen Francisco
Ferrer, širitelj modernih šol in
izobrazbe.

Kakšna sprememba v jednom
samem letu! Lami je stal poleg
idijota Alfonza na čelu vlade Don
Antonio Maura, najzagriznejši
kerikalec in petolizec papežev.
Maura je vodil sramotno klanje v
Maroku, potlačil revolucijo in z
idijotom Alfonzom prebil nedolž-
no kri Ferrera. A letos — Maura
je politično mrtev, na čelu vlade
so liberalci, začel se je boj proti
klerikalizmu in cerkvi. Sami so
klerikaleci triumfirali na višku
moči kakor ob času svete inkvizic-
ije in v deveta nebesa so pro-
slavljali svojega bedastega Alfon-
za, a letos je penijo jeze nad istim
kreljevskim idijotom, ker ne mo-
re preprečiti izbruha proti pa-
pežu.

Zatirano špansko ljudstvo pa
ponovno dviga pest, ne samo pro-
ti stoletnim krvopijam v ku-
tah in talarjih, temveč tudi proti
kraljevemu tronu. Sedanja libe-
ralna vlada, kakor prejšnja kleri-
kalna, je seveda protiljudska, ka-

pitalistična, kljub temu da je na-
povedala boj cerkvi; zadržati ho-
če revolucijo s silo in ohraniti
kralja; kako dolgo se pa bo kralj
se obdržal, rešeno bo to vpraša-
nje morda že v jako kratkem
času.

To, kar se danes godi v Španiji,
je značilno za ves napredni svet.
Ferrera so umorili zato, ker je
priporočal ločitev cerkve od drža-
ve, — a danes jo zahteva vlada
sama, ako se papež ne zadovolji
z največjimi odredbami vlade
napram cerkvi. Ferrera so umori-
li, ker je zahteval in vodil svobod-
ne šole, — a danes se poganja za
nje že vlada, ko hoče oprostiti
šole cerkvene kontrole.

Ferrerjev duh vstaja — gre na-
prej!

KONVENCIJA ZAPADNE RU- DARSKE ZVEZE.

Poročila iz osemnajste letne
konvencije W. F. of M. v Denve-
ru, Colo. — ktera bo najbrž že
končana ko izide ta številka "Pro-
letarea" —, dokazujejo, da je ta
konvencija najznamenitejša in
najdelavnejša, kar jih do zdaj
imela imenovana organizacija.

23. julija je konvencija jedno-
glasno zaključila, da mora ekse-
kutivni odbor Zapadne rudarske
zveze takoj vložiti tožbo pri zve-
zinem sodišču v S. Dakoti proti
Homestake Mining Co., ktera po-
sedeje znane svinsvene rudnike v
okolju mesta Lead. Pravda se
ima začeti na temelju, da je ime-
novana rudniška družba prekri-
la antibojkotni zakon, ko je pre-
povedala unijskim rudarjem vpo-
slevanje v svojih rudnikih.

Lead, So. Dak., je tisti kraj,
kjer so se minulo zimo in spomlad
vršili veliki med rudarji in last-
niki rudnikov. Družba je najprvo
izprla unijske rudarje, nakar jih
je pričila kruto preganjati: Ve-
čina tamošnjih rudarjev so Jugo-
slovani, kateri so — kakor se je
izrazil James Kirwan, član ekse-
kutivne — glavna opora unije v
Black Hills-u. Srbski in hrvaški
rudarji pri ondnotnem društvu
"Balkan" so brzojavno pozdra-
vili delegat na konvenciji, na-
kar se jim je konvencija na pred-
log Janko Terzića, hrvaškega de-
legata iz Canade, navdušeno za-
hvalila.

Dalje je konvencija sprejela
resolucijo, s katero izraža simpa-
tije meksikanskim revolucionar-
jem — Magon, Villareal, Aranjio
in Sarabia —, zaprtim v Los An-
geles, Cal., in resolucijo, s ktero
se pozivlja vse unijsko delavstvo
na boj proti W. R. Hearstu in nje-
govemu "bluffarskemu" časopis-
ju. (Znani politični fakir Hearst
je solastnik rudnikov v Leadsu,
kjer trpe rudarji neznosne krivi-
ce).

Iz poročila o izplačilih oolniške
podpore, je razvidno, da je W. F.
of M. izplačala lansko leto svo-
jim članom \$146.532.18 bol. pod-
pore; v zadnjih treh letih pa
\$399.137.78.

Konstitucija in pravila organi-
zacije so obširno prenarejena in
dodana, tako da bo imela W. F.
of M. najdemokratičnejša pravila
kakor ktera druga delavska orga-
nizacija.

Predsednik Charles H. Moyer
je dejal v svojem poročilu, da po-
litično delo Zapadne rudarske
zveze mora biti delo, ktereja iz-
vršuje jedina delavska politična
stranka: socialistična stranka.
Moyer je sam socialist.

— "Veliko sem si prizadeval,
da bi se dostojno pričel, toda
svet mi ne da živeti," pisal je
svoji materi delavec G. Becker v
Springwateru, N. Y., predno se je
usmrtil s plinom. Ni mogel dobiti
dela.

— Joseph Herman delavec iz
Ashtabule, O., je pred nekaj dne-
vi potoval peš za delom brez de-
narja in jedi dva dni, dokler ni
končno na potu vsled dolge hoje,
vročint, in gladu zblaznel.

PREMOGARJI ZAVRNILI KOM- PROMIS.

Štrajk premogarjev v državi Il-
lionis ne bo še tako brz končan,
kot se je pričakovalo zadnje dni.
Kompromis ali pogodba, sklenje-
na med operatorji in mednarod-
nim izvrševalnim odborom premo-
garske unije "United Mine Wor-
kers of America" v Indianapolisu,
je bila zadnji teden po sploš-
nem glasovanju premogarjev si-
jajno poražena. Obenem je med
premogarji nastalo splošno ogor-
čenje proti mednarodnemu pred-
sedniku Lewisu, kateri je hotel kar
no svoji pest skleniti mir in izde-
lal zaeno z ostalimi člani medna-
rodne eksekutive predloge za po-
godbo, ne da bi se pri tem oziral
na načrt pogodbe, sklenjene na
konferenci v Peori-i, Ill. Po mno-
gih mestih so premogarji sklicali
shode in ostro protestirali proti
predlogom, ki so jim bili dani na
glasovanje; sprejete so bile tudi
resolucije, v kterih premogarji za-
htevajo, da mora Lewis odstopi-
ti od predsedništva. Izvrševalni
odbor premogarske zveze za Illi-
nois, kateri je jednoglasno proti
indianapolski pogodbi, je pred
glasovanjem izdal posebno okrož-
nico na vse unije v Illinoisu, v
kteri premogarje svari, da naj pa-
zijo, kako bodo glasovali glede
pogodbe. Točke v indianapolski
pogodbi — teh je osem — so bili
dokaj sumljive, tako da je bilo
vsakemu bistremu presojevalcu
očitno, da hočejo operatorji po-
tegniti za nos premogarje, med
tem ko je bilo predsedniku Lewi-
su samo na tem ležeče, da se
štrajk čim prej konča.

Kazalo je torej vse že pred
splošnim glasovanjem, da bo Le-
wisova pogodba žalostno poraže-
na. Tako se je tudi zgodilo. Po-
godba je poražena z ogromno ve-
čino — mnoge unije so jednoglas-
no glasovale proti —, dasi ob tem
času, ko to pišemo (31. jul.), še
ne vemo natančnega števila gla-
sov za in proti, kajti predsednik
Lewis je odgodil štetje glasov,
klju btemu da je bilo glasovanje
končano že 29. julija. Lewis, silno
potr vsled poraza, namreč zdaj
trdi, da glasovanje ni bilo pravil-
no. Zakaj da je bilo nepravilno,
mora Lewis šele pojasniti.

Položaj je torej še vedno tak,
kakor je bil pred jednim tednom:
štrajk se vleče naprej. 30. jul. je
došla vest iz Indianapolis, da na-
merava Lewis sklicati izvanredno
konvencijo premogarske zveze,
potem ktere hoče nadaljevati svoj
boj proti illinoiški distriktni orga-
nizaciji. Izvrševalni odbor illi-
noiške organizacije se odločno
protivi Lewisovim načrtom za mir
in sploh njegovi taktiki napram
operatorjem; nasprotno pa odbor
priporoča premogarjem, da se bo-
re za peorijsko pogodbo, ktera
vsebuje veliko več ugodnosti za
delavee, kot pa indianapolska.

Da je bila indianapolska pogod-
ba male koristi za premogarje, do-
kazuje tudi to, ker so se kapi-
talistični listi navdušeno ogrevali
za njo.

— Na ukaz sodnika Latshawa v
Kansas City, Kans., so 28. m. m.
pripravili v sodniške prostore 200
lačnih delavcev in jih nasitili na
stroške ondnotnega county-a. De-
lavci so bili vposleni pri Chicago
Great Western železnici. Teden
poprej so pa bili odpušeni od de-
la in delovodje so jih poslali s
tovarnim vlakom v Kansas City,
da naj tam čakajo na zaslužek,
ktereja so imeli še dobiti od že-
leznice. Čakali so cele tri dni brez
vsakega denarja, dokler ni za
njih tužni položaj zvedelo sodišče.

— J. C. Dean iz Hattiesburga,
Miss., delavec brez dela in dena-
rja, si je končal življenje s kar-
bolno kislino pred par dnevi.

— Ker ni mogel dobiti dela, je
50letni delavec August Banzer v
Brooklynju, N. Y., zadnji teden
skočil v vodo in utonil.

Jetika.

Leta 1903, je umrla na Kranjskem 12.246 ljudi; od teh je umrlo na jetiki 1969 ljudi. To je veliko število, ki pridobi še večjo važnost, če se od zgorajšnje svote 12.246 odšteje 2390 ljudi, ki so bili stari nad 70 let in ki so gotovo umrli na drugih boleznih in ne na jetiki. Od 9856 ljudi, ki še niso bili stari 70 let jih je torej umrlo okroglo 20% na jetiki. Kranjska dežela nima velikih mest in tudi tovarni je malo, dobrega zraka je povsod dovolj ali ljudstvo je ubogo, slabo se hrani in potem ni vajeno čuvati se pred boleznijo.

V velikih mestih ali v obrtnih krajih so odstotki mnogo večji, po 40, 50, da, pri tkalcih, delavcih v kemičnih tovarnah, barvarjih, krojačih za velike konfekcije itd., pride od sto slučajev smrti devetdeset na jetiko. To so strašne številke in ni čuda, če se trudijo v novejši dobi vse civilizirane države, da bi širjenje te potuhnjene ali zato tem bolj nevarne morilke človeštva zabranile in omejile. Sicer so vspehi do zdaj še kaj skromni in kakor prej umira vsako leto še vedno tisoče in milijone človeških bitij na jetiki. Sanatoriji, južno, toplo podnebje, izvrstna hrana in postrežba — to so stvari, ki so pristopne le bogatinu. Siromak, če oboli ne bo šel takoj k zdravniku ko bi se mu še lahko pomagalo in če bi tudi šel — le redko kdaj se more ravnati po njegovih nasvetih in si rešiti ter podaljšati življenje. Dela v tovarni, ali kakor težak na polju do zadnjega časa, če bi ne delal, bi morda res ne umrl na jetiki, pač pa od glada. Ravno tako težko je pomagati šilvilji k zopetnemu zdravju: morala bi imeti dobro, sočno hrano, mnogo mleka, mesa, jajec itd. ali nima mnogokrat niti krompir. Žalostno pa je pri jetiki tudi to, da človek ni le sam izgubljen, ampak da je tudi drugim vedna nevarnost. Če so stariši jetični, otroci ne morejo biti zdravi in kolikokrat okuži jeden člen celo družino, žena moža in otroke, brat sestro itd.

Opasnost jetike je glavno v njeni lahki nalezljivosti. Zato se more uspešno bojevati proti jetiki le na ta način, da se skuša kolikor mogoče preprečiti možnost okuženja. Ne samo v velikih mestih so stanovanja prenapolnjena, tudi po deželi spi v eni izbi po šest, deset in več oseb. Tudi tam so kraji, kjer se za vole in krave primeroma bolj skrbi, kakor za otroke. Otroci spijo po trije, štirje na strem vlažnem slamniku, ki se vsako leto niti enkrat ne prenove, živini se pač skrbi za svežo steljo, da bi ne bilo škode. Konjem se gošpodar ne bo upal dat plesnivo seno, otroci pa se mirno vestijo hranijo s starimi izpriženimi jedili. Za konje in celo prašiče kmeti skrbi, da se okopajo, okrtajo in umijejo, sam in njegova družina pa se morda od rojstva še ni pošteno okopala in omila v vodi in se ne bo. In tudi tukaj velja, kakor povsod: Čistota pol zdravlja!

Pa da se ne bo mislilo, da vlada samo na kmetih taka nečela! O ne! Tudi v mestih se bolj skrbi za svojo obleko, da bi se ne pomazala, kakor pa za svoje telo, da bi ostalo zdravo in trdno. Tista soba, ki je najbolj prostorna, solnčna in svetla ta se določi za tuje ljudi, za posete, vizite, obiske, — otroci pa spijo v vlažni kamri, kamor solnce nikoli ne posije. Če pride gosti, jih počasti gospa popoldne s sladkimi tortami, likerji, zakuski in čajem, gospod s finimi smodkami in posebno kapljico, a zvečer pa dobe otroci krompir v oblicah in vodo. Tak je red in tako se spodobijo. Zdravo sicer ni ali zato je nobel.

Potem se pa čudijo, da je toliko bledih deklet in da fantje okrog dvajsetih let najraje umirajo, kadar bi imeli še le začetni živeti.

Ali dosti o tem! Jetika spada k boleznim, ki jih povzročajo mikroorganizmi, katere imenujemo baktele in jih je našel leta 1882. prof. Koch. To so mali stebriči dolgi od 0.002—0.005 mm. Najlagje se razvijajo pri toplini 37—38 C, torej pri toplini človeškega telesa. Če tudi pri nižji toplini — pod 30 C — ne rastejo, vendar se zamno in obdrže svojo nalezljivost. Pod daljšim uplivom toplote od 100 C. se unižijo. Bactili, ki so se naselili v pljuči, povzročijo tu ozko omejena

gnojliva mesta v velikosti prosa, barve prozorno sive, takozvane tuberkle. Pri daljši dobi bolezni prihajajo posamezna poleg sebe se nahajajoča mesta v celoto in stvarjajo več ali manj razširjene infiltrate, oteklino v velikosti bobna, oreha itd.

Ako promatramo tuberkel pod drobnogledom se nam kaže kakor skupina mnogo malih stanic, med katerimi se nahajajo tu in tam večje stanice. Ker nimajo tuberkli hranljivih žilic in tudi sami produkti bacilov podpirajo gnilobo, to se tuberkli hitro razpadajo in se spreminjajo v jaj čisto žolto, sirasto tvarino. Ako je v pljuči več takih mest blizo sebe, nastanejo večje otkline, tako imenovane kaverne, velike kakor pest in celo večje.

Osobito važno pa je, da večkrat taki sirasti infilirati ne razpadejo ampak zvapene in se zacelijo. Posebno ljudje, ki se takoj, ko so opazili svojo bolezn, skrbno ogibajo vsem škodljivim uplivom, se dobro hranijo, skrbje za čisti zrak — se na ta način v mnogih slučajih popolnoma ozdravijo.

Poleg direktne poti bacilov skozi usta v pljuči nalezijo se jetika tudi indirektno, da bacili pridejo v želodec in čreva in od tam s krvjo v pljuči. Pljunec jetičnega človeka je glavni pramen nalezljivosti. Pljunec, ki obsega bacile se posuši, zdvigne se s prahom v zrak in pride na ta način do pljuči zdravih ljudi in jih okuži. Zrak pa ki ga bolniki izdihajo, nima bacilov. Prah v stanovanjih, ki niso zadostno čiščeni v gostilnah, kavarnah, šolah, cerkvah, kolodvorih, uradih, cestah itd. sploh vseh mest, kjer se mnogo pljuva po tleh. Osobito bolniki naj bi imeli toliko ozira do svojih bližnjih in naj bi ne pljuvali povsod, kjer čutijo tla pod nogami. Pljuvalniki naj ne bodo napolnjeni s peskom ali žaganjem ampak z vodo in naj se vsak dan očistijo. Tudi jetična živina, govedo in prešči so nevarni ljudskemu zdravju. Dokazalo se je, da obsega mleko jetičnih krav v 55% tuberkulozne bacile, zato naj se osobito otrokom daje samo kuhano mleko.

Da je nalezljivost pri raznih ljudeh različna, je dokazana stvar. Slabotni ljudje, ljudje, ki so preobloženi s težkim, njihovim silam neprimernim delom, taki, ki so že od mladega slabo hranjeni ali trpe na kakšni drugi bolezni, dobe lažje in prej jetiko, kakor zdravi in močni. Po novejšem mnenju večine zdravnikov jetika ni dedična. Pač pa so ljudje, katerih stariši so bolevali na jetiki, ti boleznijo bolj izpostavljeni, kar je pač razumljivo, ker je nevarnost okuženja večja. Če tudi taki ljudje obole še le okrog dvajsetih do petintridesetega leta, ko so njihovi stariši morda že davno mrtvi, vendar to ne dokazuje, da otroci jetike niso nalezili od njih, ker nosi človek kal bolezni lahko deset in več let s seboj, predno nastanejo okolščine, v katerih se bacili razvijejo in razširijo. Nekateri stanovi so jetiki bolj podvrženi, kakor drugi, tako umira od sto slučajev 48.4 ljudi učenih stanov, — barvarjev, čevljarjev 22.5, kmetov pa le 6 od sto.

Posebnega zdravlja za jetiko ni. Najboljša cesta k zdravju je okrepčanje celega organizma, dobra hrana, glavno mnogo mleka, potem dober, čist zrak, primerni sprehodi, brezskrbno življenje in malo dela. Na Kranjskem umira jako mnogo dijakov, ravno, ko obetajo največ, ko so napravili maturo ali pa ko so prva leta na visokih šolah. V takih slučajih so osobito stariši sami krivi. Sin ali hči morda nima veliko talenta za študije, slabo se uči in težko, stariši silijo in priganjajo, mladi človek se preveč trudi, ne odpočije se in ne naspí, poleg tega nima morda zadostne hrane, kaj potem čuda, če jim za par let umrje, ravno, ko se življenje še le začne. Boljše bi bilo, da bi bili vzeli svojega otroka, ko je bil slaboten, za eno leto domov, da bi se bil pokrepčal. To ni taka nesreča, če dovrši gimnazijo ali pripravnico leto pozneje, kakor če jim umrje, ko je napravil vse izpite in ko največ obeta.

LOČITEV.

Bodi zdrav, maliček moj, ne jokaj, ne gledaj tako na me, sicer se še vržem s teboj vred pod mlinska kolesa. Oče je umrl, revščina je sestra, kruha ne dá, in bogati gospé se je porodilo detešče in za došlo me vzame. Sesaj, moj dra-

gee, sesaj. Kdo vé, kako dolgo boš še dihal. Oh, ko bi ti k meni prišel. Bodi zdrav angelček, poljubim ti ustence, roke nožice. Prosila sem, da bi mi dovolili gledati te, imeti te pri sebi, četudi pod posteljo kot psička in te sem in tja nadajiti. Ali gospa noče, pravi da revno dete takega razkošja ne potrebuje. H prsom lastne matere nimaš pravice, saj ta nima denarja! Psica je srečnejša nego jaz! Smehljaj se! Vpij tja do nebes! Oh, kaj se vendar godi s menoj! Iztrgajte mi vse obisti, le edina prsa mi pustite. Bodi zdravo, bole moje! Kadar le nadomim gosposko dete, vzamem te in ti napravim krasno oblečko. Kmalu, čez eno leto. Jokaš? — morda umreš? Cvilila bom kot volkulja, letala bom po gozdih in poljih! — V bolnici ti dajo mnogo mleka. Bodi zdrav, moj dragec — edini dragec. Kruta osoda, saj sme celo zemlja rediti svoje otroke!

Glavo plakajoče matere je objel duh zemlje in žalosten rekel: "Niti jaz ne redim vedno teh otrok, katerim sem dal življenje."

KNJIGE

v zalogi "Proletarca":

Socializem 1 zv.	10
Socialna demok. in kmet. lj. 2 zv.	05
Zakaj smo socialisti, 3 zv.	10
Komunistični manifest, 4 zv.	20
Kdo uničuje proizvodnjo v malem, 5 zv.	15
Kat. svetovno naziranje in sodbodna znanost, 7 zv.	35
O konsumnih društvih, 8 zv.	10
Kapitalistični razred, 9 zv.	15
Nevarni socializem, 10 zv.	15
Narodno vprašanje in Sloveni, 11 zv.	15
Strahovi, 12 zv.	15
Vojna in soc. demok.	15
Primož Trubar in slov. ljudstvo.	05
V dobi klerikalizma.	20
Razprave	30
Občinski socializem	35
Francija in drugo	25
Iz nižin življenja	50
Moderni socializem	10
Socialistični katekizem	10
Džungel	1.00
Naša bogatstva	05
Pošeljamo jih poštine prosto.	

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža po listu, premog, drva in drugo. Oglasite se pri nem.

Oddaljeni rojaki naj pišejo do pisnice.

SLOVENC V CHICAGO, ILL. POZOR!
"Slovenski Dom", št. 86, S. N. P. J.
priredi dne 21. avgusta t. l.

Veliko Traviško Veselico {Piknik}
V ATLAS PARKU

Vstopnica 25c. Ženske v spremstvu proste vstopnine. Začetek ob 10 uri dop.

Velika tekma v dirki. Za možke je darilo dragocena ura z verižico, za ženske pa dragocen prstan.
Na veseličnem prostoru dobro, moderno kegljišče.
Vsaki voz ulične železnice, ki vozi do Elston proge (Elston car), bo pripeljal izletnike do cilja.
Atlas park je v bližini Čškega pokopališča.
Upajoč, da se Slovenci in Slovenke v Chicagi vdeležijo piknika v največjem številu, kličemo vsem na svidenje na veselici.
ODBOR.

MEDNARODNI PIKNIK!

INDUSTRIAL WORKERS
OF THE WORLD

priredi dne 21. avgusta 1910 velik mednarodni piknik v

PETERSON'S GROVE

59 SO. WESTERN AVENUE.

Tam bo ples, petje, govori v petih jezikih in razne zabave v korist delavskemu gibanju v Ameriki.

Vsi slovenski delavci na krov!!

Vstopnice se dobe pri upravnstvu "Proletarca", 1830 So. Center Ave., Chicago, Ill.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWDALE CLOTHING HOUSE** S.W. Corner 26th & Central Park Ave.

RUDOLPH LAYER LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kuپovanju je treba na to paziti.

NAŠI ZASTOPNIKI.

Illinois: Joe Bratkovič.
Pennsylvania: Joe Pojk.
Pueblo, Colo.: Chas. Batista.

Za Chicago in okolico so naši zastopniki: Mike Kulovec, John Jereb, Anton Anžiček in Joe Zaverčnik ml. 440 N. Curtis St.

La Salle, Ill.: John Puček.
Oglesby, Ill.: John Bergant.
Waukegan, Ill.: Varšek.

Filip Godina, za Indianapolis, Ind. in Anton Mesec, Indianapolis Ind. za okolico Severno stran.

Zastopnik: Jože Radelj, box 275, Frontenac, Kans.
Frang Vogel, b. 134. Girard, Kas. in za Franklin Kans.

Pongrac Jurse, za E. in W. Mineral. Kans.

Nick Vukšinič, Chisholm, Minn. za ta okraj in okolico.

Za Minnesota: Jernej Črnogoj, Box 477 Eveleth, Minn.

Anton Sterle, box 344, Gilbert, Minn.

Hibbing, Minn.: Frank Hitti.
St. Louis, Mo.: Vincent Cainkar.

John Gašperin, 22. Stagg St. Brooklyn, N. Y.

Cleveland, O. Frank Černe in Frank Cirk, za Cleveland in okolico.

Lorain, O. in okolico Frank Vevar.

Conemaugh, Pa.: Frank Podboj in Anton Steržiša.

Darragh, Pa. in okolico: Ivan Ring.

Toni Mrak za Hackett, Pa., in okolico.

Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja.

Louis Glažar za Sygan, Pa. in okolico.

Vandling, Pa.: Frank Verbaj, box 135.

Willock, Pa.: Jakob Dolene, box 3.

Davis, W. Va.: John Mesojedec, Box 337.

Kenosha, Wis.: Ignac Radovan. Cumberland, Wyo.: Lozekar Gašper.

Hudson, Wyo.: Anton Javčan.

Rock Springs, Wyo.: Valentin Stalick.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski
tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,
1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR!

IG. KUŠLIAN
GOSTILNICA

229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Ima najbolje pijače in vedno pripravljene prigrizke, po zmernih cenah. — Lokalni in potujoči rojaki — dobrodošli!

Slovenec in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijako delo; trpečno in lično

V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine. k. apr. daji v delokrog oprave — oblek.

Pridite in ogledajte si našo izlobo.

Z vsem spoštovanjem

NE ZAMUDITE

prilike, kadar ste doma ali pa na počitnicah. Dajte fotografiji sebe ali pa družino. Mogoče je edini slučaj, da ste vsi skupaj. Ne zamudite prilike in zglasite se pri

Wilke

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i. t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča

PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE **JURI MAMEK,**

1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsega, kdo trpi na Varicocele, Stricture. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenico in boleznit tidoših se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim ozdravim vsakega.

Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati — le za vstopno. Ozdravim pozitivno želodčne bolezni, pljuči, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vode. Pljuči, nadubo, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim s mojo najnovejšo metodo. ... Ženske bolezni v osadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljenje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, oteklino. — Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastoj. Govorimo slovansko.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. CHICAGO

between Randolph and Lake St.

Urađuje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo!"

I. STRAUB
URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, protinov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalije, kape, prekrasnice, bandera itd.

za slovenska društva najboljše prekrbri

Emil Bachman

1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

